

מכתב צוואה

מכבוד הרב הגאון הגדול המובהק החריף העצום סיני ועוקר הרים החכם השלם וודע בכל קצו ארץ לשם ולתהילה נ"י ע"ה פ"ה נקש"ה

מו"ה

שמעון ויענער

וצוקלה"ה מילידי ק"ק מאטטערסדארף יע"א

אשר שמש בכתר הרבנות בק"ק סאנגראטה ובק"ק לאוואשבערעני והגליל יע"א. ונתבקש בישיבה של מעלה לדאבון נפש כל יודעיו ומכיריו בש"ק פרשת משפטים ז"ך שבט

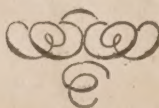
צטנח אבל כבוד לישראל הוא לפ"ק.

בו מצוה את בניו ואת אנשי קהילתו ה"י איך שיתנהגו עמו לאחר מותו בדברים המסולאים בפז ומלאים חן ושכל טוב.

לבקשת רבים הנפספים לשמוע ולהבין דבריו הנעימים יצא לאור ונעתק גם לשפת אשכנזי

מאתי נכדו ותלמידו הצעיר

שלמה זלמן בלאא"מו הרבני מו"ה מרדכי ברייער נ"י.

איחא צונס' תמיד דף ל"א סוף עמוד ז', עשרה דברים שאל אלכסנדרוס המוקדן
 את זקני הכנז כו' שם עמוד א' — אמר להן אידן ותקרי חכס, אמרו ליה איזהו חכס הרוח'
 את הכולד, ז"ל רש"י המוצין ונלבו ויה שעתיד להיות קירות שעתידה לצוא ונזהר מהן ע"ש,
 הכה כודע שאין האדם יוכל לידע בצירור ויה שעתיד להיות, רק אולי יוכל להיות נחמתי
 הספק? אונס לענ"ד כוונת תשובתן של הזקני כנז כוונתו הסתא צפרק ג' דרים ונסכת
 אבות, הקתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עצירה, דע מאין באה, ולאן אתה הולך
 למקום עפר כו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין ומשפן כו' הכה אלו דברים עתידין לצוא לכל
 אדם בצירור כוונתו החסיד וני בצר יסיה ולא יראה ויה, וזאת כוונתן בתשובתן איזהו חכס
 הרוחא את הכולד ויה שעתיד לצוא בצירור שילך למקום עפר כו' ושעתיד ליתן דין ומשפן
 כו' ועל ידי שיראה ויסקחל בדברים הללו יונע את עלמו וילעשות עצירות עי' רש"י בקהלת
 י"ב פסוק א' וזכור את צורחך כו' וא"ש — וזוה אני מוצין מה דל' בגמ' צונס' קוטה ג' ע"א
 ריש לקיש אמר אין אדם חוטא אלא א"כ כנכס צו רוח שעות כו', הכוונה כודע דההיפוך
 מן חכס הוא שוטה, ונאחר דהרוחא את הכולד ותקרי חכס, וני שאינו רואה את הכולד
 ותקרי שוטה, לכן אדם שנוטה עצירה, אף שהוא חכס קודם שנוטה העצירה אעפ"כ באהו
 השעה שנוטה העצירה ואינו רואה את הכולד שיצוא בצירור כנ"ל, כנכס צו רוח שעות
 נאחר שהוא עתה ההיפוך מן חכס הרוחא את הכולד. — — — ולעתי על אותן אנשים
 שאינם רואין את הכולד הכ"ל אמר הנביא ישעיה קאפיטעל ה' פסוק כ' הוי האומרים לרע
 טוב ולטוב רע כו' הוי חכמים הם צענייהם, ונגד פניהם נצונים, כוונתו זוה ליתן טעם
 להאומרים לרע טוב, ולטוב רע ועושין עצירות, כי חכמים הם רק מה שהמה רואין צענייהם
 ומה שהוא נגד פניהם, געגענווערטיג, הנה נצונים, אבל אינם צדד חכמים ונצונים צוה
 שעתיד לצא בצירור שילכו למקום עפר כו' וליתן דין ומשפן כו' זאת הקיפה שוושין
 עצירות. — — — העירוני רעיוני להעתיק פה מה שחכני ה"ת צחידושי לונס' אבות ר"פ
 ד' וז"ל שם צן זומא אומר איזהו חכס הלומד מכל אדם כו' ז"ל האלשיך צפ' אמור פסוק ח'
 דה' וראוי כו' [אחר שהביא המעשה הכ"ל איזהו חכס הלומד מכל אדם] מה ראה צמאמר
 הסתא האומר איזהו חכס הרוחא את הכולד שדחה אותו ע"ש — כוונתו ויה שאמר ר"ש
 צפ"ב ונסנה י"ג הרוחא את הכולד, ולענ"ד נראה לפינ"ש האלשיך שם צמווך, וז"ל אס
 יאמרו לאיש החספון לשמוע חידוש א' בתורה אשר לא ידעתו אך הוא מפי נער קטן שקצלו
 נרבו, אס יאמר האיש הלל אכני גדול ורך צשנים ואס אשמע מנער קטן איה כבודי ויונע
 מלשמוע מפייו, הכה איש כזה לא יחכם שומפי כבוד צעלמא ישליך מרגליות, ואס יאמר קראן
 לו ואשמע מפייו תורה כי לא אל זה אציע כ"א אל התורה אשר הלל מפייו כי לא הנער הוא
 המדבר כי אס התורה עלמה האיש הלזה ככון לצו צנוח שסיג התורה ומה מתקו אמרו
 כז"ל צמדש משלי, למה נמשלה התורה לעיס, ויה ויס אין הגדול מחבייש ומלמד לקטן
 השקיני ויס, כך התורה אין הגדול מחבייש ומלמד לקטן למדני פרק או הלכה, ויה נאמר
 הסתא איזהו חכס הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי אמר מכל מלמדי שלא
 געלתי צסום מלמד אס גדול או קטן יהיה נעשהי ומשכיל, והטעם שלא חשבתי צלבי שהמלמד
 הוא הדובר ולא הי' כבודי כי מלך וגדול אני, כ"א העולה על רוחי הי' כי עדותיך עלמן
 שיחה לי הם היולאים ופי המלמד הם היו ושיחין עוני וא"כ ויה לי אס יצואו ופי גדול או

ופני קטן עכ"ל האלשיך שם, וכן הוא ג"כ כוונת הצרעטורה במוספה הכ"ל אלא שקילר בלשונו
 ע"ס, ונדוע דהחכלית של כל דבר נקרא כולל, ומוגבל בלשון אשכנזי לוור, ווער ווייסקס,
 וואס דא ווירד כולל ווערדען, דאס הייסקט דער לוועק דאשאן, ולפ"ז י"ל דכוונת צן זומא
 באמרו חכם הלווד וכל אדם, וכונת ר"ס באמרו הרואה את הכולל, דצרים אחרים המה
 דהחכם הוא הלווד וכל אדם אף וון הקטן וממנו והטעם בזה ופני שאינו רואה על המולוד
 רק על הכולל וון המולוד שהיא החורה כמאמר החקיד כי עדותיך שיחה לי וככ"ל, ואפ"ל
 שזה ג"כ חים כוונתן של הזקני נגד בחשבותן לאלכסנדר המוקדון איזו חכם הרואה את
 הכולל וון כל דבר שהוא החכלית, על זאת אם רואה האדם אזי נקרא חכם וככ"ל עד כאן
 לשוני צח' למוס' אצות צע"ה. — — — נחזור לענין הראשון שבחבתי לעיל בכוונתן של
 הזקני נגד באמורס חכם נקרא הרואה את הכולל לצוא בצירור כמאמר עקביא הסחכל צג'
 דצרים כו' ככ"ל המה האיש המולה את בניו ופיו, או ופני כחצו איך שיחנהגו עם אציהם
 אחר מוחי, איש הזה רואה את הכולל לצוא בצירור ככ"ל, ונדוע מאלוה התנא צפ"ה צמוק'
 אצות וסנה כ"א, יהודה צן הינא אומר צן ס' לזקנה, צן ע' לשיבה, צן פ' לגזרה, ואנכי
 צין שמונים לחשעים חל"ת שמו, לכן העירוני רעיוני ללוות את בני יסיו איך שיחנהגו עמי
 לאחר אריכות ימי ושנותי. —

צסנת הקעד"ל לפ"ק העצר נתקבלתי וועיר מולדתי ק"ק ואלטערעדארף להיות רב
 ואצ"ד צק"ק סאנגרוהע, והי' איהן וושצני שמה חשע עשרה שנים, וצסנת הקל"ג העצר
 נתקבלתי לרב ואצ"ד פה צקהילתנו לאשצרין, ונדוע לכל אנשי קהילתנו פה שכל זמן שהי'
 ביכולתי עזרתי את עזרתי באמת וצתוים, הולעתי לפניהם דצרי אגדה וחוכמה מוסר
 וידי חדש צחדשו שני פעמים, צתוכחה מוסר שנותי וחקוס לפי וולדצר דצרים אשר ייבש
 בהם השווע, וגם לא הרעותי את אחד מאלנשי קהלתינו, ענו צי את ווי עשקתי, ווויד ווי
 לקחתי כפר ואלעלים עיני וון המשפט, וכדומה, הרצה מועות יתוים היו חחת ידי, ומוקרתי
 את המועות להיתוים צלי סוס גירעון אף פרועה אחת חל"י, ואם הוצא לפני איזה שאלה
 צעניתי חיקור והיתר יהיו באיזה זמן שיהי' אף צשעת אכילת להרים, או צשעת שינת
 להרים, לא שלחתי את השואל ריקס לציתו כשווע, כדל, רק ראייתי השאלה והוריתי להם
 כיד ה' העוזה עלי עפ"י דין תורתנו הקדושה לכן אכלה את פני ראשי הערה דפה, ואת
 פני האלופים בצאים דצברא קדישא דגווילות חקדים דפה שינלחו את עצוקסי באיזה דצרים
 אשר אצקש וחס ויה שיחנהגו עמי לאחר אריכות ימי ושנותי:

א', עי' צם' יערות דצס ח"צ דף ס"א ע"ב וז"ל, אמרו צירושלמי דכתוצות דרציו
 הקדוש לום להיות ארונו נקובה צארץ, ומשרש הרעצ"ן צם' חולדות אדם והעור י"ד צס'
 סק"צ דהף החחון צלרון יסירו צעה קצורתו שיהי' וועל על הארץ, ולא יהי' נקר ומסקיק,
 והקשה הרב וצערלין צחיצורו הא צרצה פ' ויחי נתן העעס דלכך יהי' ארונו נקובה ופני
 המוצל ופי' המפורשים שאם יצואו ריצוי וים שיצורו ולא שייך לפירש הרעצ"ן והעור, וכראה
 דהם לא פירשו כן דוהכ"ח יצואו צקצר ריצוי וים רבי נקצר צצטריא וקוס גבוה וון המים,
 ומה ופני המוצל ולא אמר ופני ריצוי וים או גשוים, רק פירושו דכ"ז שאין הגוף כצלה
 יש להקשמה לער ומתוח הדין, אצל כאשר כצלה ונרקצ אז יש לנשעה כייחא, ועי' צחשוצת
 רצצ"א שאחד פקד לשפוך קיד על גופו להיות מתעכל ע"ס, וועלת מוצל פי' צלה ונרקצ
 כדאמרינן מוצלי מוככי כהנים ופירשו צלויים ונרקצ' ושורש המלה מוצל וכן מוצלה זמן
 שורש הדצרים מוצל שהוא לשון צלוי ונאצד, וזהו כי רבי לרב ענותותו חצצ א"ע לאיש
 מלא חטאים וציקס שיכופר צרקצון גופו ומה להפטר וזהו לכן לום שיהיה גופו וועל על
 ארעה מוצלי הסק נקר כדי שיהי' מוהר לרקוב וזהו ופני המוצל הרלון שיהי' כצלה ונרקצ

וזם אינו כ"כ נהר אס נקר ונפיק צינו לצין אלונה ומעבד הרקצון וכלוי וזה צרור וכוון
 עכ"ל סס ודפסח"ח, וצאנות כצר קדמו צפירוש זה צספר ונחכות כהונה הנדפס אלל המדרש
 רצה פרשת ויחי פרשת ק', וז"ל המוצול ר"ל שיצולה וירקב ונורה שמונחת האלונה נקב
 נהרה, והאז"ח כחצ שלל יליפו הוים את ארוכו והוא קלח רחוק עכ"ל הו"כ סס, ועיין
 עוד מזה בהרצ עקידה צפרשת חיי טרה צדק כ"ד ריש ע"א ע"ש היעב, עיין צס"ך י"ד צסי
 סס"צ סק"ח שכתב ובע"ז וצפרטיה חנהו על מה שמוהגין עכסיו לעשות לכהנים ארוכות
 שלמים דהיינו שיעשין ונלונטה דף ושוכב על הדף ואומרים הטעם מפני שציצה הכהנים
 הוא, דהכי אדכזה עוצ הוא לשכוב על העפר, ולפיו"ש צדרישה דצונוניו שמוחנין חרסית
 על פיו ועינים הוי צווקו' עפר צוונס ניחא, עי"ל דא"ח לארוכות שיעשין עכסיו שלל יהיו נקוצין
 צלדדים וננקב קגי כדאי' צעור וצפוסקים עכ"ל ס"ך, וידעתי שצכונה קהילות מוהגין לעשות
 גם לצבורים ארוכות שלמים, ואני צבור, ואס גם פה המנהג כן אין רלימי לשנות את המנהג,
 רק אחלה את הגבאים דח"ק פה שצקרט ההחחון אשר הגוף שוכב עליו ינחלו ויעשו אחיה
 נקבים גדולים בהכלי שקורין עגבאר ונלצד המרסית שיכתן על פה ועינים כנהוג.

ב' ז"ל הש"ע י"ד צסי סו"ד, וני טלוח שלל יספידוהו, שוועיין לו, והטעם דקיי"לן
 הקספידא יקרא דסיכבא ע"ש צס"ך סק"ח, והנה נודע שחנני ה"ח צשלטה צנים זכרים מופלגי
 חורה חל"ח שנו, הראש וראשון צני צבורי הרצ הגדול מו"ה יוסף יחי' דיין פה צקהילתנו,
 ואחיו הדומה לו הרצ המואה"ג מו"ה אילק אצדק"ק אורמין והגליל יחיה*) ואחיהם הלעיר
 הרצ המופלג מו"ה הירש צער דיין נלוויין צק"ק נייטרא יחי', ואני נלוח אחכס שלל הקפדוני
 לאחר הקצורה שלי צצית הככסה, רק מיי שיהי' פה ציום הקצורה שלי יכול להקפיד אותי
 קודם הקצורה, רק הזהרו דצצריכס שלל חפליוגו אותי צצצחים אשר לא היו צי, ועי' צס"ע
 ר"ס הנזכר, ואף צמודות עוצות אשר היו צי אל חאריכו רק יהיו דצצריכס מועטין צזה, גם
 תכתבו אחר הקצורה שלי לעיר ונולדתי ק"ק ו"ד להרצ והדיינים דסס, ולק"ק קאנגרועס
 שלל יספידו אותי, ואחלה את פני ראשי העדה דפה שנויד אחר הקצורה שלי ינחלו ויכתבו
 לעיר פעקטו להכותני קירות העתים שקורין לייטונקשרייצער שיכתבו שאכני לייחי שלל
 יספדוני צסוס ונקוס, וגם אלוח שלל יקראו לרצנים הקונוכים או הרחוקים, שיצואו לכאן
 ציום הקצורה שלי.

ג' צני יחיו ילונדו עצור נשנתי ונשניות סדר קדשים דצר יוס ציומו ויאמרו קדיש
 דרצנן והרצון י"ח חדשים צכוונה גדולה.

ד' אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי, כי נחק מונני מנחס משיב נפשי, צני ותלמידי
 זכרונו לצרכה אשר הי' משיב נפשי נקיב צשונו יהושע המכונה זעליג, אשר הי' רק צצנים
 ואצ צמנחה החורה, חרוץ ושנון, הצאחי כונה דצרים צחידושי על הש"ס צשונו אשר חידש
 נודעתו, וכל דצריו נכוים ונחמודים, ונחצקס ציסיצה של נעלה ציוני צמרותו צקולר ימיו
 ומה צק"ק מואטענערקדארף ציום ע"ז אדר זלל"הה, ונקבר סס אלל קצרו של החורני רצי
 ליזר צבייער ז"ל, ונאחר שלל הכיה אחריו זרע לכן אחלה את צני יחיו שילמדו עצור כשוחו
 כל סנה וסנה ציום ע"ז אדר ויאמרו קדיש דרצנן וצשנה נועוצרת יעשו כן צאלר א' וצאלר
 צ' כי לא ידעתי אס ווח צשנה פשוטה או צשנה נועוצרת, גם חזכרהו לעוצה כשמוחריין
 כשמות, עיי' צס' טל"ה צחידושי לחורה שצכתב צדף רל"ו ע"צ צפ' וישב וז"ל שהתאבל
 יעקב על יוסף וינחן להחנחה ואר"ז שאין מקצלין כחמומים על החי, ונוקסין העולם לאחר
 י"צ חדש שנגזר על הוח שיהי' נכסח איך לא הצין יעקב שיוסף חי דאילו הי' ווח לנו אינו

(*) חבל על דאצדיק! צעו"ס נחצקס ציסיצה של נעלה עוד צחיי אציו זוקלס"ס — לכן לוח אצונו"ו
 הגאון זוקלס"ס הכ"ז אותי איזו ינוים קודם ווחו לקסוד אוחו — וכן עשיתי. והינו"ל.

ונחמם, וכחז שם צהג"ה לתרץ ע"ד פשוטו דהא דנגזר על הונח שיהי כשכח לאחר יצ"ח
 רונח דהא נוסולקת הכשמה למעלה ואיכה צזה העולם כונו כל יצ"ח שהיא עולה ויורדת,
 ולאחר יצ"ח היא עולם ואיכה יורדת ולכך כשכח, וזה אינו שייך אלל צווי ש"ל צנים וכח"ש
 הוזהר כשמות נדו ואציהו שלל הי' להם צנים ע"כ היו נשמותיהן נשועטת עד שנחצברו
 כשמות פתח צנועה דומי, לכך חשב יעקב שאין מקבלין תחומין נאחר ששמותו עולם
 ויורדת עד שיגאל עכ"ל של"ה ז"ל, לכן גם אני אינו מקבל תחומין על צני יהושע ז"ל
 ותמיד צח זכוכו לפני, לכן אחלה את צני יחיו שאל ישכחו ולהזכירם, ודברי של"ה הנ"ל
 יש לכוון בכוחת יעקב אציו באורו ליוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה ד' אותי גם
 את זרעך, הכלון ראה פניך לא פללתי ואף שהי' לי לידע שאתה מי נאחר שלל קבלתי
 תחומין לאחר יצ"ח, אמנם נאחר שחשתי שאתה נוח צלל צנים לכן לא קבלתי תחומין
 אף לאחר יצ"ח, והנה הראה ה' אותי גם את זרעך וק"ל.

ד', אחי אלום את צני יחיו שאף אם יהי יום הקצרה ציו"ט או צח"ה משלל יוכלו
 להקפיד אותי צנעת הקצרה, אעפ"כ לא יספידו אותי לאחר יו"ט.

ו', פתחנן הכחז חסי חרות על מלכת חנן שלי צזה הלסון: ,,פ"כ הרצ המורקס
 נור"ה שמוען וויענער שהי' רצ צק"ק קאנגרוהט ורצ צקסילחטו פה, תלכ"ה, ילחה נשמתו כו"ל.
 ז', אם ירלו צני יחיו להדפיס איזה חידושי תורה מנה שמכני הי"ת הן צשונעתחא,
 והן צאגדה, אל יקחו הסכמות וון סכמי הזמן, רק ידפיסו צרים הספר את שני הסמיכות
 אשר יש לי מן רבותי אשר נחמו נהודם עלי נופי כחצם ה"ה אדמו"ו הרצ הגלון המפואר
 נור"ה מרדכי צנעו שהי' אצדק"ק כ"ש והמדינה זלוקלה"ה, ואדמו"ו הרצ הגלון המפואר נור"ה
 משה סופר שהי' אצ"ד צק"ק פ"צ זלוקלה"ה ויחלה הכוזה שאם יהי' צחיים היו נוחנין לי
 הסכמות על חדושי תורה שלי להציהם לדפוס.

ח', אלל הלויס לא יזמרו הסינוקות של צית המינוך דפה קאפיטעל יושצ צסחר, רק
 שארי חנסיס יאמרו כל אחד ואחד צלחש הקפיטעל יושצ צסחר עד שיאמרו הלור חמיס.
 אך שיהגו צני יחיו צנועו ככסי אשר אשאר אחרי אכתוב צדק אחר צע"ה, כחצתי
 פה רק וזה שמוען לכשומתי. — כל הדברים הנ"ל אשר כחצתי וון סימן א' עד סימן ח',
 כחצתי צדעה שלום ומיושצת צע"ה, ואחלי צצני יחיו יקיימו את אשר לויתים, ואל יפילו
 דבר ארלה, וגם האלופים ראשי העדה דפה, ואלופים גצאים דח"ק דפה ינלאו את רלוכי,
 גם המעיב העליון ית"ש ינלא את רלוכס לטובה. יהי נועם הי"ת עלינו לטובה לכלת חנון:
 כאום הכותב והחותם היום ציום ג' סכפל צו כי עויב ז' מרחשן תרכ"ז לפ"ק.

שמעון וויענער

החונה פה ק"ק לאשברין והגליל יע"א.

אויך צייגע איך דיא הייזגע געמיינדע אן דאס איך זיא ערוזכע דאס מיין זאָהן הרבני החרף
 המפורסם מו"ה יוסף יהי' זאָלל לאהר מותי היער אונד אין מיין בעצירק מיין שטעלל-פערטרעטער
 זיין, זאָ לאנגע דאס ער ווירד היער וואָנהאפט זיין, זאָלען זיא געפעלליגסט קיינען אנדערען
 ראבבינער אָדער יוריסט דיין אויפֿנהמען, איך האלטע רעכנונג דאס דיא מענשען. וואס זיך
 פֿאָן היער אין דיא פֿריישטעטען אין פעסט אונד אין ווייסענבורג וואָנהאפט געמאכט האבען
 דאס זיא ווערען צו דיעזען אויך איינשטימטיג זיין דאס מיין זאָהן ר' יוסף יהי' זאָלל מיין שטעלל-
 פֿערטרעטער זיין אונד קיין אנדערער, זאָ לאנגע דאס ער ווירד היער וואָנהאפט זיין. דיעזעס
 שרייבע איך בדעה שלמה ומיושבת [מיט רייפֿליכער פֿערגנוגסט] אונד איך ווינשע דאס דער

עווינער זאָללע מעלתם הרמה אויך אללעס גוטעס ערפֿיללען נאך איהרעם אייגענען וואונש צום
 גוטען אמן — מיין זאָהן זיינע בעצאהלונג פֿאָן דער געמיינדע פֿאַרשטאנד זאָלל אויך זיין לויט
 גוטע איינזיכט פֿאָן דיא היעזיגען העררן פֿאַרשטעהער אונד פֿאָן דיא אָביגע וואס אין פעסט
 אונד אין ווייסענבורג יעמציט וואָהנהאפֿט זיין יהוה'ת עמנו לטובה לנצח אמן. — נאם

שמעון וויענער

אָבעראבבינער אין לאַוואַשבעריין אונד בעצירק.

ולמען יהיו שפתי לדיק ה"ה אלו"מו האון זלוק"ה ה"ה הכ"מ דונצות בקצר הכעוי רעיוני ללציג
 פה איזע דרכים ה"ת צונעט הכמות ורז האיות אשר שונעתי מפיו הקדוש ולקטתי אותם כעת מעלל
 מידוסיו על הש"ס אשר השאיר לנו אחריו זכרה, והנה יעלו לרנן לפני כל הקולח צהם ויעידו על
 השאר — עד אשר נזכה להפיץ כל מעיינותיו חולה הנה שארי מידוסיו הן צנילי דשונעתחא וכן צנילי
 דאגתחא הכעיינים והנחמדים הכעויים על אדני שכל הקודש ומרילות נפלא כנודע כפי כל דרכו בקודש,
 זכותו יגן עלינו ע"ע אמן. —

הנה זה ילא הראשונה דעת הרמז"ם בסיף ה' ונ"ח דקטן אוכל נצלות או שעשה צשנה מללכה
 דאו' אין ז"ד מלווין להפרישו. — ובפכ"ד מה"ש כ' דקטן שעשה צשנת דזכ שהוא נשום שנות כו'
 אז"ד מלווין להפרישו ע"ש — ונשונע דצמללכה דאו' ז"ד מלווין להפרישו, ודרכיו סומכין זא' ז ועיין
 צה"מ וצב"מ היטז? ואחרי שמששתי את כלי הנה הספרי קודש הננולאים צלל קורתי ולא ראיתי לאחד
 שיעמוד ליינין הרמז"ם צה, אחרתי אולי יחוקן ד' אותי לקיים את דבריו, וצעזר החוקן דעת מללתי
 לקיים את פסקי הרמז"ם, דזהמ"ח נתן הרמז"ם טעם דאז"ד מללכ"פ לפי שאינו צן דעת, וצב" שצת
 שדיק טעם זה הלל דזכ הוא? ונ"ל דנחמ' גרה ע"ו ע"א אמר רבא קטנה כו' מכלן ואילך אינה מנללנת
 כו' ומסקנת הגמ' אלא לעולם דלא דקדק ולענין חליצה מיישינן וכי קאמר רבה חזקה לניאון כו' אז"ד
 הילכתחא חוששין שמה נשכו וה"מ היכא דקדשה צתוך זמן וצעל לאח"ז דאיכא ספק דאו' ע"ש — הנה
 מנזכר בהסוגיא דהיכא דאיכא ס' דאו' אה הגיע לכלל שנים אף אם דקדוהו ולא מנללנו סיננים חוששין
 שמה נשכו דהיינו צצעל, והיכא דיל' שנים ולא דקדק אותה אינה מנללנת אף צלל צעל דחזקה דהציאה
 סיננים, אמנם דעת הרמז"ם צפ"א מה' גירושין ה"ד דדוקא צצעל למנינן חזקה דהציאה סיננים
 דהוי ס' ד, אזל צלל צעל כל היכא דלא צדקה מנללנת ע"ש צה"מ זד"ה זד"ה כו' ע"ש —
 ולפ"ז הדבר צדוק דהא דקיי"לן דאס קטן עזר איבור דאו' אין ז"ד מללכ"פ היינו דוקא דידענו דלא
 הגיע לכלל שנים, אזל אה הגיע לכלל שנים צוודחי מלווין להפרישו דלמנינן חזקה דרצח ואף אה
 דקדוהו ולא י"ל סיננים מיישינן שמה נשכו כמו צצעל לענין ניאון, אזל אה הסקטן עוצר על איבור
 דרצנן אף שהגיע לכלל שנים כ"ז שלא ידענו צצירור סי"ל סיננים ל"א חזקה דיל' סיננים לשי' הרמז"ם
 צה"ג הנ"ל, ואין ז"ד מללכ"פ, ולפ"ז י"ל דמש"ה כ' הרמז"ם צה"ס הנ"ל דצשנות אין ז"ד מלווין אף לגם
 צאיבור דאו' אז"ד מללכ"פ, מנשום דיש כ"מ לדניא דצדאו' לריינן לידע צצירור שהוא קטן ואין לו שנים,
 וצשנות הוא להיפוך דכ"ז שלא ידענו צצירור שהוא גדול אין מלווין להפרישו וממך א"ע על מש"כ צה"ג
 לחלק צענין חזקה דרצח צין דאו' דרצנן, לכן צאיבור דאו' כ' הרמז"ם טעם דאז"ד מללכ"פ לפי שאינו
 צן דעת כוונתו דידענו צצירור שלא הגיע לכלל שנים והוא אינו צן דעת — משל"כ צה' שצת דמייירי
 צשנות ואז אף שהוא צן דעת שהגיע לכלל שנים כ"ז שלא ידענו צצירור סי"ל סיננים אז"ד מללכ"פ,
 והרמז"ם לשי' כ' שפיר דצשנות אין ז"ד מללכ"פ מנשום דיש כ"מ לדניא צין דאו' דרצנן כן כ"ל צדוק
 צכוונת הרמז"ם וקרצו למרכז האמת צכ"ד ודוק. —

הרמז"ם צפ"ב וצ"ה י"ב ה"ד כ' ה"ה כ"ג זקן או חולה מלצנין עששיות ש"צ מערצ ולנוחר מייילין
 אותן צנים שאין שנות צמקדס או מערצין מים חמין צניי מוקוים ע"ש וס"ק שס הלכ"מ הא הרמז"ם
 פסק כר"ס דדזר שאין מחכוין מותר וא"כ למה סולדך לומר הטעם דלין שצות צמקדס? ומיך דס"ל
 להרמז"ם כפי' החוס' שס צבוגיא דליקף הוי דאו' וס"ל דליקף הוי פ"ר וס"ל דפ"ר גצי שצת הוי רק
 איבור דרצנן לכן הציא דאס צמ"ק ע"ש אמנם צכ' טע"מ צפ"ב וצ"ה וצ"ה חנה עלינו דהרמז"ם גופי' העלה
 צפ"א מה"ס דפ"ר אף צשנת הוי איבור דאו' ע"ש שהאריך דאו' ע"ש? ולענ"ד אפ"ל הרמז"ם על דרכו של
 הלכ"מ דס"ל להרמז"ם דליקף הוי פ"ר רק דס"ל כפיכ"י צבוגי' דליקף דרצנן ול"ג אשצנ"ק, וכ"ז

חליצו' דרבי יהודה אבל הרמז'ם לשיטתו הולך להציל א"ש צמ"ק דהונג' א צסי' ט"ד סק"ה הציא בשם חפ"ד דס"ב באיבור דרצנן מותר ע"ט וז"ל דכך היא הולעת הסוגיא, דהמקטן הקשה מנצר ערלמו דמוכח לרבי פ"ר אסור וכת"ם הלח"מ? וע"ז ונשני הש"ס ה"ט צכל התורה כולה פי' באיבור דאו' אסור פ"ר אבל הכא לירק דרצנן ומותר אף צפ"ר וכת"ם החס"ד הנ"ל — והנה הונג' א שם חולק על חס"ד הנ"ל ע"ט ולענ"ד חס"ל דס"ל להרמז'ם הכרעה זזה וכמו שצאצא א"ה דהתום' כאן צד"ה ה"ט כו' הקשו כמה קושי' לפירש"י ע"ט וצט' ונג' צמ"ס שצח תירץ פירש"י ע"ט' הסוגיא צפסמיה כ"ה למד ליטנא דצלא אפטר ולא מכוין מודה ר"י דרש"אנ"מ ע"ט ולכאורה קשה דל"כ איך תירץ אציי דנצר ערלמו אילטריך לר"ה הא התם הוי לא אפטר דמודה ר"י? ועכ"ל דדוקא באיבור דרצנן צלא אפטר ומותר אבל לא באיבור דאו', ולפ"ז י"ל הא דס"ל לרש"י כאן דלירק דרצנן ס"ל לר"י דרש"אנ"מ היינו דלירק עששיות דהתם הוי לא אפטר [ועיי' צפ"י שכתב בשם הירושלמי דטעמא דר"י שהולך לעששיות של דגול ולא היו מטיילין לתוך המקוה מים חמין כמו לת"ק, ומשום דקצר ר"י שלא יאמרו רחמי כ"ג טובל צמים שאזנין ע"ט] וכה"ג באיבור דרצנן מותר ומיושבים ק' התום' ע"ט צדפת"ס — ומעשה לא נפלח ולא רחוקה לומר ונאחר דר"י ס"ל דרש"אנ"מ אסור צכל האיסורין אפ"ה באיבור דרצנן וצלא אפטר מודה ר"י, ה"ה לדירק דרש"אנ"מ רק פ"ר אסור, מ"מ באיבור דרצנן וצלא אפטר פ"ר מותר לגמרי, אפ"ל באפטר בא"א אסור פ"ר אף באיבור דרצנן וז"ל ונאחר דהכא הוי לא אפטר כמ"ס הירושלמי הנ"ל משני הגמ' שפיר אבל הכא לירק דרצנן ולא אפטר ומותר אף צפ"ר, ולא לריך לטעמא דרש"י צמ"ק, כנ"ל ולפ"ז לתנא דמתני' דמתמין לו חמין ול"מ למששא דהירושלמי הנ"ל א"כ לכאורה ה"י אסור לעשות ע"י עששיות ט"צ דלירק הוי פ"ר וחליצו' ה"י אפטר לעשות ע"י מים חמין וצלאפטר צע"א אף צא"ד אסור פ"ר כנ"ל, אמנם לטעמא דרש"י צמ"ק אף לתנא דמתני' מותר לעשות ע"י עששיות דהא לירק דרצנן, ועיי' צבט"ו צפ"צ ונה"ט דלירק עששיות ס"ל להרמז'ם דהוי מדרצנן ע"ט, ול"כ א"ש פסק הרמז'ם דהרי הוא פוסק כתנא דמתני' שברי כ' או מערבין מ"ס וכו' וז"ל הוי אפטר ומש"ה הוכרח להציא דמותר לעשות עששיות ומש"ה לאשצמ"ק, וס"ל להרמז'ם דאף באפטר לעשות צהיתר אין שבות צמקדש עיין צשע"ט מזה, ודוקא חליצו' דר"י דס"ל דהכא הוי ל"א דכן ומשמע עוד מלשון ר"י דדוקא צעששיות מותר ולא צע"א כמ"ס הירושלמי הנ"ל, ומשני הגמ' דמותר פ"ר באיבור דרצנן וכנ"ל אבל הרמז'ם לשיטתו דפוסק כת"ק הולך לטעם דרש"אנ"מ ודוק ועמוק הוא צע"א.

צש"ע י"ד צסי' ר"ל צבג"ה י"א מי שנשבע כו' כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוני ועצר ומכרו אין צמכירתו כלום הואיל ועצר על שבועתו ע"כ וצש"ע ח"מ ר"ס ר"ח כ' צבג"ה וכן אם נשבע או נדר שלא למכור ועצר ומכר הוה קיים ע"ט וצבט"ו ע"ט סק"ג וצש"ך וצט"ז שם וכאן ציד"ר? — ואפ"ל דאי' צמככת שצבו' דך כ"ז מותר רצא נשבע על ככר ואכלה אם שייר ומינו כזית נשאל עלי', פירש"י והותר לו הנשאר ובחילתו לא עבר, אכלה כולה אין נשאלין עלי', שם כ"ח ע"א מותר אומנר אפי' אכלה כולה נשאל עלי' אי צבונג מוסר קרצן וחי מלקות אוי' מלקות כו' ולא היא התם רץ והכא לא רץ ע"ט ולפ"ז לדירק דליכא קרצן או מלקות אם לא שייר כזית אין נשאלין עלי' ולפ"ז אין כאן סתירה דצמ"מ כ' צבג"ה וז"ל וכן אם נשבע או נדר שלא למכור ועצר ומכר א"כ הרי שייר ונה שלא מוכר עדיין ויכול לשאל על שבועתו כדי שיוכל למכור ונה שעדיין לא מוכר וממילא דלא עבר על ונה שוכר ככר לכן הוה קיים דיכול הלוך לומר להמוכר שישאל על שבועתו, משא"כ ציד"ר דמייירי צשבע שלא למכור חפץ פלוני וז"ל אין כאן שום שיעור לשאל על שבועתו דהא לא נשבע רק על ונה שוכר, וצוה"ז אין מלקות וקרצן, לכן אין צמכירתו כלום [ואשר שהלוקח חייב להחזיר הדבר להמוכר, אין יכול הלוך לכוף להמוכר שישאל על שבועתו מנאחר שהוא מוחזק] ודברי הרצ צבג"ה מוזקקים ככסף לרוך צמ"ד ודוק. —

הקשה (*) לי הרצ בגאון מו"ה זלמן אולנאן אצ"ד דק"ק רענדג' כ"י על מה שכ' הר"ן צמ"ס ע"ז דך ס"ו צבוגיא דריחא אילתא וז"ל לפי שלא שמוענו שצח עליהם צתצטיל ע"ט והקשה לי הרצ הנ"ל וז"ל צמכצו אלי תמוה לי דמשנה ארוכה היא צמ"ס ערלה פ"ג תצטיל טצטיל צקליפי ערלה ידלק הרי אף צצטיל אמרינן יש שצח עליהם ארוכה היא צמ"ס ערלה פ"ג תצטיל טצטיל צקליפי ערלה ידלק הרי אף אשכר השצמיו — הנה ה"י למעלתו להקשות כזאת על התום' צבוגיא צד"ה מותר רצא כו' שהקשו מ"ט ונחא דמנר צפסמיה תגור כו' ע"ט שהיא רק צרייתא למה לא הקשו ממתני' דערלה פ"ג דערלה דאי' שם תגור שהסיקוהו צקליפי ערלה ואפ"ה צו את הפת ידלק? אבל האמת יורה דרכו דממתני' לק"מ

(*) שמועה ופס' קדשו של אהזנ"ו הגאון זוקלפ"ה הכ"ו שצטתה הקצט"ל העצב חלך לקבל פני רבו וכן צמל חס"ס כ"ע, והביד לו רבו הנ"ל בשם הוא הקשה קושי' זו צחידושו על וס' ע"ז — אמנם כאשר הביד לו אהזנ"ו זוקל"ל היגול, הועב הדבר צעיניו וקלסוהו מאל מאל. —

דשפיר ידעו התוס' דיש לחלק בין ערלה לאסור בהנאה לתרומה דמוחר בהנאה, ומש"ה הקשו מומכת פסחים דאי' שם העטם דיש שבת עלים שבת ולשון זו מורה דיש שבת מן העלים גופי' שבת והוי כאלוכל ערלה [וכן סובר המהרי"ל בלמנה כמזוחר במג"א סי' תמ"ה ס"ף קק"ה ע"ש בם' מחלית השקל] לכן הקשו שפיר נימא דיש שבת תרומה שבת והוי כאלוכל תרומה ומתומה אסורה באכילה עכ"פ? וע"ז תירגו התוס' דלין הפירוש כן בהא דיש שבת עלים שבת רק דיש שבת הנאה דעלים שבת וחשיב נהנה מן העלים ומתומה מותר בהנאה, וזו מזוחר בהדיא לכל המעיין היעב באריות לשון של התוס' במירולם, ושוב הביאו ראוי' לפירוש זו מומתני' דהמזשל בשבת כו' ועל זו היסוד התירו פת שנאפה ציו"ט עש"ה, וע"ז כ' הר"ן דמהמזשל בשבת אין לנו ראיה להחיר פת שנאפה ציו"ט דאכתי י"ל דהא דיש שבת עלים שבת היינו שאוכל העלים ונמש ופת שנאפה ציו"ט אסור משום דלכול מוקפה ואפ"ה המזשל בשבת בשוגג יאכל לפי שלא שמענו יש ט"ע במזשיל סי' שלשון זה דיש שבת עלים בתבשיל לא שמענו [ומלינו רק יש שבת עלים שבת, אולי משום דמתבשיל הקדירה מפקיק] ונהי דמזוחר בום' ערלה דמתבשיל שבישל בערלה ידלק היינו משום דמ"ס נהנה מן הערלה דאסורה בהנאה משא"כ מוקפה דמוחר בהנאה לכן מתבשיל שמתבשיל צעלי מוקפה יאכל אבל לעולם שבת שנאפה ציו"ט אסור דיש זו טעם מן העלים גופי' והוי כאלוכל מוקפה, וזה מזוחר בהדיא בלשון הר"ן ש"כ וז"ל וא"כ כשאוכל הפת כו' הכי הוא כאלוכל מוקפה ע"ש? לכן כיים שם הר"ן אבל האי דתור שהסיקוהו בכמוון של תרומה ראוי' מוכרחת סי' דמייירי נתיי צפת ועוכה דאפי' שבת אין זו רק הנאה דעלים ולא טעם ממש לכן פת שנאפה ציו"ט מותר וא"ש כן כ"ל פשוט וצדור בלי פקפוק כלל בע"ה ודו"ק. —

הגם כי לא כרת הוא לחלל אישים כמוני לבוא אחר המלך אלאזמ"ו זנוק"ל הכ"ז אף גם להגיב לפני קורא נעים דבר מה מנוך שכלי — אכן תקומי חזקה כי כל איש אשר נודע לו איך יהיה נפש אלאזמ"ו זנוק"ל הכ"ז קטורה בנפשי יצין זאת כי נפשו מתענדן צפרי עשהותומי אם איני אוחס בענא פירוחיו המתוקים, ויריני לכך זכות. —

הרא"ש בום' צילה דף ו' כ' עגל שנוולד ציו"ט כו' ולריך שיפרים עג"כ כדאי' צפ"אט ע"ש, וחמה הצ"י בא"ח בסי' תל"ח דהא קי"ן כר"כ ואף בלא הפרים מותר ע"ש? ותירץ דל"מ דלעשי"כ לשוחטו ציו"ט אסור דמיישינין שגא ימלא ריעותא באצרים הפנימיים ומטעם זה נסתפקו בגמ' דשמיטת עוף הנדרס ע"ש היעב, וע"ז הקשו האחרונים דל"כ מה כיים הרא"ש כדאי' צפ"אט, דאם לא יזכר ולא יפקד דציו"ט צעינן הפרים? ובס' מהרמ"ש מוסיק להקשות דהא גם עמדה צעלי דדיקה ועדיין ניהוש דילמא ימלא טריפה ציו"ט ע"ש? — ונלעג"ד הקלושה לתרץ דצרי הרא"ש צניק תירולו של ד"מ הכ"ל, דהרא"ש לטעמי' איל, דהנה הצ"ח, והפ"י בום' צילה כתבו דלא שייך דך איצעי' דשמיטת עוף הנדרס אלא בכה"ג דכבר שהתה מעל"ע ורוב בהמות שנתרסקו איצריהם קים להו לרצנן דאינס חיינ מעל"ע א"כ אקלשה דך ריעותא טוצא משי"ה מייצעי לן אי אפי"ה מתזקינן ריעותא או לא, משא"כ בשארי פסק ערפיות שצריכה דדיקה אחר שחייב פשיעא דאסור לשוחטו ציו"ט כיון דאתרע טוצא דך רוצא דרוב בהמות כשרות הן ע"ש היעב והנה עמדה בתוך מעל"ע ושהתה מעל"ע דין אחד להם ומתווייבו לריכין דדיקה, ומזנן מאליו דגם בעמדה בתוך מעל"ע אקלשה דך ריעותא טוצא דהא מותר לשוחטו מיד אף בתוך מעל"ע כונו ששהתה לאחר מעל"ע, ומעתה קרה חלונת מהרמ"ש על ד"מ הכ"ל דדוקא קודם שהפרים דאז אלימי' דך ריעותא טוצא שפיר חיישינן דלמא ישחוט שלא לצורך יו"ט, משא"כ לאחר שהפריסה דהיינו עמדה אקלשי' דך ריעותא ונהי דגם הבא לריכה דדיקה ויש מקום להחזיק ריעותא, אכן היא היא איצעי' דר"ז, ונהי' דהאיצעי' לא נפשטה, הא אכן קיימינן אליציי' דרא"ש והוא פסק האיצעי' לקולא עי' צרא"ש צבוגי' לדיצן רעפים, ושפיר כ' הרא"ש דאם הפרים עג"ק דמהני, רק היא גופי' קשי' מנא לי' להרא"ש לפסוק האיצעי' לקולא דצגמ' אין לנו כ"כ הכרח ומכמה זו מאין תמלא? ע"ז כיים בלמות לשונו „כדאי' צפ"אט" ושם מזוחר זה צהדי' דאיצעי' נפשטה לקולא עי' היעב מזה צשו"ת חו"י מ"שכ שם הגאון מהר"ג זל"ל, ומיוצק ק' האחרונים הכ"ל [ונס קושי' מהר"ג הכ"ל על הרא"ש צבוגי' לדיצן רעפים דלמא לא הביא ראוי' מפי"ט דאיצעי' נפשטה לקולא? דיל' דמקן א"ע על דצרי' הראשונים —] לכוון וא"ש.

קִינָה

על זות ונחמד לצי כבוד אסו' אלזנז'ו זלוקלס'ס הכ"ו אשר גדלכי על צרכיו והנחכי
בחזכות כפיו ואף גם לעת זקנתו הציאכי אל צית ונדכשו והסקני נים סיים ונצאר תורתו —
אי לזאת חזכה ולקונן צנהימה כי לקח אותו אלקים וליננו!

[זי"ן ונלות בכל סוכה.]

ר וחי חובלה. אשאג מנהמת לבי מר צורה.
ב מסתרים אבכה כי גלה כבודי בעוף הפורח.
י מי נזעכו אוי קראו נא למקוננות ותבואנה.
שמעון איננו אוי ואבוי! עלי היו כלנה. —
י נפלה עטרת ראשנו. בניו במר יבכיון —
י איך הוסר עדינו אנשי קהלתו בצר יחמיון.
י ליל וזעקת שבר אחריתו ליעקב עת צרה.
ע טרת התורה נפלה. פנה זיוה. שמשה קדרה.
ג גדעה קרנה. אבדה כלי מלחמתה. משענתה נשברה. —
ע ל פרידתו נבכה יומם וליל בדמעות חמרמרה.
ר יח בשם צדקו לנו נשאר נצח לאזכרה! —
תנצבה ויהיה בלע המות לנצח אמן. —

noch als Jüngling, ohne Nachkommen hinterlassen zu haben, gestorben sei. Ich nehme daher auch keinen Trost über den herben Verlust meines Sohnes זיליג עליך an, er wird mir stets unvergesslich bleiben, daher trage ich es meinen Söhnen auf, daß sie seiner auch gedenken sollen.

5. Ich befehle zugleich meinen Söhnen, im Fall mein Begräbnißtag an einem Feier- oder Halbfeiertage fällt, wo sie mich nicht betrauern dürfen, so sollen sie dies auch nicht nach den Feiertagen thun.

6. Die Aufschrift meines Grabsteines sei nur in dieser Formel: hier liegt begraben der berühmte Rabbiner שמעון ווינער מ"ה, welcher in St. Groth und hier in unserer Gemeinde als Rabbiner fungirte ה' ת' נ' צ' ב' ה' u. s. w.

7. Wenn meine Söhne einige Werke von mir, die ich mit göttlichem Beistande niederschrieb, zu veröffentlichen geneigt sein werden, so sollen sie kein Gutachten von den Capacitäten unserer Zeit nehmen, sie sollen vielmehr am Anfange des Werkes die zwei Autorisationen, welche ich von meinen großen Lehrern, dem seligen Landesrabbiner zu Nikolsburg מ"ה מרדכי בנעט, und dem seligen Oberrabbiner zu Preßburg מ"ה משה סופר, erhielt, beiducken, so wird der Leser genügend überzeugt sein, daß diese, wenn sie noch beim Leben wären, mir gestattet hätten, meine Werke zu veröffentlichen.

8. Beim Leichenbegängniß sollen die Schulkinder das Kapitel יושב בסתר nicht singen, sondern jeder Einzelne soll es für sich, bis man das Gebet הצור תמים verrichtet, leise sagen.

Wie meine Kinder mit meinem kleinen Vermögen, daß ich hinterlasse, zu Werke gehen sollen, werde ich auf einen andern Bogen schreiben; hier schreibe ich nur was ausschließlich das Wohl meiner Seele betrifft. — Diese alle Worte vom 1. bis zum 8. Punkte habe ich mit reiner Vernunft und mit vollständigem Selbstbewußtsein niedergeschrieben. Ich hoffe, meine Kinder werden alles, wie ich es ihnen anordne, pünktlich halten; auch der geehrte Vorstand und die Herrn Vorsteher der ק"ה werden gefälligst meine Wünsche erfüllen, so wird auch der Allgütige, gepriesen sei sein Name, ihren Wunsch zum Guten erfüllen.

Möge die Huld Gottes über uns ewig obwalten אמן!

Geschrieben und gesiegelt Dienstag den 7. Cheschwan 5627.

Simon Wiener

Oberrabbiner in Lovasberény und Bezirk.

vernichtet werde. — Wir können nun hievon den Beweis schöpfen, daß für die Seele die Verwesung des Körpers heilsam sei, nun aber ist es in vielen Gemeinden gebräuchlich, daß man den Erstgeborenen einen ganzen Sarg gibt. Dieß Verfahren widerspricht selbstverständlich unseren eben erwähnten Beweis. — Da ich auch ein Erstgeborener bin, und im Fall dieß auch hier gebräuchlich ist, so bin ich durchaus nicht geneigt, diese Sitte selbst bei mir einzustellen, nur ersuche ich die Herren Vorsteher der ק"ה wenigstens das untere Brett, worauf der Körper zu liegen kommt, löchern zu wollen.

2. In ש"ע י"ד ס' שמ"ד heißt es ausdrücklich: „Wenn Jemand befehlt ihn nicht zu betrauern, so soll man ihm gehorchen.“ Nun wird es Jedem bekannt sein, daß mich Gott mit drei männlichen Kindern, die alle tal nudisch gelehrt sind segnete, und zwar mit meinem erstgeborenen Sohne, dem hiesigen Rabbinats-Affessor, הרב מו"ה יוסף יהי, seinem Bruder הרב מו"ה איצק יהי (Rabbiner zu Armeny*) und ihrem jüngeren Bruder הרב מו"ה הרש בער יהי Rabbinats-Affessor zu Neutra. Ich befehle Euch meine Kinder, daß Ihr mich ja nicht nach meinem Begräbniße im Tempel betrauern sollet, ich gestatte es jedem von Euch, der hier sein wird, vor meinem Begräbniße, und zwar mit der Bedingung: Seid vorsichtig in Euren Worten, daß ihr mir nicht lobenswürdige Eigenschaften beilegt, die ich gar nicht besessen, selbst diese die ich besaß, sehet wo möglich abzukürzen, denn Eure Worte sollen kurzgefaßt und wenig sein. Zeiget gleich nach meinem Begräbniße meinem Geburtsorte Mattersdorf, dem dortigen Rabbiner und den Rabbinats-Affessoren und meiner ehemaligen Gemeinde St. Groth an, daß sie mich nicht öffentlich betrauern sollen. — Ich ersuche auch den hiesigen Kultusvorstand, gleich nach meinem Begräbniße in den Zeitungsblättern veröffentlichen zu lassen, daß ich es befohlen habe, in keiner Gemeinde Trauerreden über mein Dahinscheiden abzuhalten. Ferner verbiete ich, Rabbinen, welche, wenn auch nahe oder weit von hier wohnen, zum Leichenbegängniße herbeikommen zu lassen.

3. Meine Söhne sollen täglich für das Heil meiner Seele משניות סדר קרשים (talmudische Abhandlung über die im Heiligthume verrichteten Schlachtopfer) lernen, und den üblichen קריש דרבנן und das hiezu verfaßte Gebet eilf Monate lang, mit großer Andacht verrichten.

4. Es ergießt sich in mir mein Gemüth, wenn ich zurückdenke, daß mir mein ganzes Vergnügen geraubt worden ist, durch den Tod meines vielgeliebten Sohnes und Schülers ז"ל זעליג. Er war noch sehr jung an Jahren, aber ein Mann von vorzüglicher talmudischer Gelehrsamkeit. In meinen geschriebenen talmudischen Werken, führe ich in seinem Namen mehrere sinnreiche Aufschlüsse an, die seine geistreichen Talente auf das überzeugendste verrathen. Er starb leider noch als Jüngling in seiner schönsten Lebensblüthe, in Mattersdorf am 16. אדר אלה. — Nachdem mein seliger Sohn keine Kinder hinterlassen hatte, so ersuche ich meine Söhne, daß sie für das Heil seiner Seele an seinem Sterbetage am erwähnten 16. אדר lernen und den קריש דרבנן sagen sollen. An einem Schaltjahre sollen sie dieser Art an beiden אדר verfahren, da es mir unbekannt ist, ob er an einem Schalt- oder gewöhnlichen Jahre gestorben ist. Ferner sollen sie auch seiner im מזכיר נשמות Gebete gedenken. Der שלה ז"ל erklärt, mit Hinweisung auf die Worte unserer Weisen, daß Jakob deshalb über den Verlust seines Sohnes Josef untröstlich war, da, wie er wähnte, Josef

*) Wurde aber in Folge des früherer Dahinscheidens seines geliebten Sohnes, nicht von ihm betrauert; der Berewigte beauftragte mich einige Tage vor seinem Dahinscheiden mit dieser traurigen Funktion, welche ich auch, seinem mir gekehrten Willen zufolge, vollzog. D. Herausg.

wird: was wird da **לך** werden. — Derjenige, der von jedem Menschen, auf die kleine Persönlichkeit des Lehrers nicht achtend, lernt, betrachtet nicht den etwa seinem Stande unpassenden Unterricht in seiner gegenwärtigen Formation, er zieht vielmehr die heilsamen Folgen, die von diesem Unterrichte ersprießen, in Erwägung, und verdient daher mit vollem Rechte nach dem vorhergehenden Grundsatz des Ben Soma Weise genannt zu werden. — Dieser Gedanke liegt eben auch in der Antwort unserer Weisen in **מס' תמיד**.

Wollen wir nun zu unserer ersten Erklärung zurückkommen, daß derjenige weise sei, der das menschliche Ende erwägt. Dieser Mann, der seinen Kindern sei es mündlich oder schriftlich befehlt, wie sie mit der sterblichen Hülle ihres Vaters zu Werke gehen sollen, vergegenwärtigt sich diese Zukunft, da er schon beim Leben Vorkehrungen hiezu trifft. In **מס' אבות** heißt es ferner: Jehuda Sohn Thema's lehrt, der Sechzigjährige ist alt, der Siebenzigjährige ist ein Greis, der Achtzigjährige hat ein hohes Alter erreicht. Nachdem ich nun bereits, Dank der gütigen Vorsehung in einem Alter von achtzig bis neunzig Jahren bin, so sehe ich mich veranlaßt, meinen Kindern zu befehlen, wie sie sich mit mir nach meinem Ableben verhalten sollen.

Im Jahre 5574 bin ich von der Gemeinde St. Groth als Rabbiner acceptirt worden, von wo ich nach neunzehnjährigem Aufenthalte im Jahre 5593 wieder diese heilige Function in der Gemeinde Lovasberény übernahm. Es wird wohl den hiesigen sämmtlichen Gemeindegliedern bekannt sein, daß ich meiner Aufgabe so lange es nur in dem Bereiche meiner Möglichkeit stand, mit der größten Aufrichtigkeit und Treue entsprochen habe. Ich versäumte nicht, zweimal im Monate **דרשות** abzuhalten; in Beziehung der Moral, beschränkte ich mich immer darauf, den Zuhörer nicht öffentlich zu beschämen. Auch weiß ich mich nicht schuldbewußt, daß ich je einem Leides zugefügt hätte. Ich fordere Euch selbst heraus, sagt an wider mich, wem habe ich Gewalt gethan? Wen beleidigt? Von wem nahm ich Geschenke und seinethalben die Augen im Gerichte zugethan? Und dergleichen mehreres. Vieles Waisengeld wurde mir zur Verwahrung anheimgestellt, ich händigte es den Waisen sorgfältig, ohne den mindesten Abbruch wieder ein. Wenn man mich in religiösen Dingen befragte, mag es auch in welcher Zeit immer gewesen sein, beim Mittagessen oder wenn ich schlief schickte ich nie den Fragenden, den Armen oder Reichen, unbelehrt zurück, ich nahm mir vielmehr Mühe, und theilte meine Meinung auf Grundlage unserer heiligen Thora mit. Ich erkühne mich daher, den geehrten Kultusvorstand, wie die Herren Mitglieder der **ה"ק** zu ersuchen, daß sie meine letzten Wünsche pünktlich erfüllen mögen.

1. Im **תלמוד ירושלמי** wird erzählt: **רבי הקדוש** befahl, sein Sarg sei an der Erde gelöchert; das heißt man nehme das untere Brett vom Sarge weg, damit der Körper unmittelbar auf der Erde liege. Die Absicht des **רבינו הקדוש** war diese: so lange der Körper im Grabe nicht verwest ist, leidet die Seele; und nur die Verwesung und gänzliche Auflösung des Körpers, gereicht ihr zum seligen Vergnügen. In dem Zeitalter des **רשב"א** befahl Jemand sogar Kalk auf den Körper zu gießen, um die Verwesung desselben zu beschleunigen. **רבינו הקדוש** sah sich überdies in Folge seiner großen Bescheidenheit von vielen Sünden belastet, und wollte durch die gänzliche Vernichtung des Körpers, des eigentlichen Urhebers und Veranlassers der Sünden, selbe wo möglichst sühnen; daher befahl er, seinen Körper unmittelbar auf die Erde zu legen, damit er durch die enge Verbindung mit der Erde, bald in Faulniß übergehe, und somit gänzlich

lene, erklären sie für schlecht, und das von der Religion auf das strengste verbothen heissen sie gut. — Doch worin liegt der Grund ihrer ungezügelter Freiheit, selbst auf religiösem Boden? Welch' irriger Gedanke bethörte sie, daß sie so bewußtlos in dem tiefen Schlamm der Sünden versunken sind? Ja, an dieser eben erwähnten Weisheit gebrach es ihnen. Sie träumten nur von der Gegenwart und vergaßen an die Zukunft. Denn würden sie das märchenhafte Schauspiel der Gegenwart außer Acht lassen und überlegen, daß sie auf dem Orte wo sie nun ihren Freiheitstisch decken, ihr schwarzes Grab finden werden, daß sie bald darauf die bittere Strafe von Gottes Hand ereilen wird, so würden sie ohne Zweifel die verführerische Schlangensstimme der Sünde schweigen heissen. — **הוי חכמים הם בעיניהם, ונגד פניהם נבונים** Sie heissen nur klug und vernünftig was ihnen vor Augen und vor Gesicht liegt, den Gedanken an die Gegenwart halten sie für klug und weise, den an die Zukunft für unklug und thöricht. — — —

Ich halte es nicht für überflüssig, hier eine meiner Betrachtungen auf **אבות** zu erwähnen. Im vierten Abschnitte heisst es daselbst: Ben Soma lehrt, wer ist weise? Der von Jedermann lernt, wie es heisst: Durch alle meine Lehrer bin ich weise geworden, denn deine Zeugnisse sind meine Unterhaltung. — Im zweiten Abschnitte heisst es wieder R. Simon lehrt, der das Zukünftige **נולד** sieht. — Diese zwei Sätze stehen in einem heftigen Widerspruche, siehe **אלש"ך פרשת אמור**. — Die Erklärung scheint mir dieser Art zu sein, vor Allem halte ich vonnöthen, eine moralische Erklärung des **אלש"ך** über die erwähnte Stelle des B. S. voranzuschicken: „Schon durch einen einzigen Versuch können wir bei jedem Menschen mit Gewisheit wahrnehmen, ob er Anlagen besitzt in der Gotteslehre Kenntniße zu erlangen oder nicht, und zwar durch eine Frage die wir an ihn richten. Wenn wir ihn nämlich fragen: Wärest du begierig einen dir unbekanntem sinnreichen Aufschluß über etwa eine Stelle in der Thora, selbst von dem Munde eines jungen unerfahrenen Kindes, welches ihn von seinem Lehrer empfangen, zu hören? und er uns mit frechem Stolze die Antwort gibt, meine Ehre verbietet mir von einem Kinde zu lernen, nachdem ich schon groß und vorgerückt in Jahren bin, so können wir schließen, daß dieser nicht weise werden wird, wenn er des Ruhmes halber, die kostbare Perle verwirft; antwortet er aber bescheiden: mit größter Bereitwilligkeit will ich selbst einem Kinde mein Ohr neigen, denn nicht den kleinen Redner, die ehrwürdige Thora die seinem Munde entspringt, ziehe ich in Anbetracht: — so können wir wieder mit Bestimmtheit rechnen, daß dieser die Weisheit der Thora erreichen wird. Sehr sinnreich lehren unsere Midrasch-Lehrer in **שב**, die Thora wird mit dem Wasser verglichen, so wie sich der Große nicht schämt einen Kleineren anzusprechen, reiche mir einen Trunk Wasser, ebenso schäme sich nicht der Große einen Kleineren anzusprechen, belehre mich über diesen und jenen Gegenstand in der heiligen Thora. Hiemit erklärt sich sehr richtig die erwähnte Stelle des Ben Soma, wer ist weise? Wer darf Anspruch auf Weisheit machen? Der von jedem Menschen ohne Unterschied des Alters oder Standes lernt, wie es heisst: durch alle meine Lehrer bin ich weise geworden, denn nur die göttlichen Lehren gereichten mir zum Vergnügen, mögen sie auch von welcher Quelle immer entspringen.“ Nisher die Worte des **אלש"ך**. — Nun glaube ich, daß der eben erwähnte R. S. die Ansicht des B. S. theilte, und gar kein Widerspruch vorhanden wäre. Das hebräische Wort **נולד** heisst auch der Zweck, oder die Folge einer Sache, wie dies Wort schon im allgemeinen Sprachgebrauch angewendet

In **מס' תמר** wird erzählt: Zehn Fragen richtete Alexander von Mazedonien an unsere Weisen, die eine war: Wer verdient „weise“ genannt zu werden? Sie gaben ihm zur Antwort, weise ist der, welcher das Zukünftige sieht. Nun erklärt **רש"י** der sich die zukünftigen Ereignisse vor Augen malt, und im Vorhinein Vorkehrungen trifft, sich vor denselben zu hüten. — Die Antwort unserer Weisen scheint mir hiemit noch nicht genügend erörtert zu sein; denn welches sterbliches Auge vermag mit solcher Klarheit in die entfernteste Zukunft zu sehen, Ereignisse im Vorhinein zu bestimmen, ohne den mindesten Zweifel dabei zu hegen? Ich glaube nach meiner schwachen Einsicht die sinnreiche Antwort unserer Weisen sehr einfach zu erklären, indem ich mir eine Stelle aus **מס' אבות** zu Grunde lege. Es heißt daselbst: „Beachte drei Dinge und du geräthst nie in die Gefahr zu sündigen, wisse woher du gekommen, wohin du gehst und vor wem du einst Rechenschaft abzulegen hast.“ Letztere zwei Dinge liegen nur in dem Schooße der Zukunft verborgen, sie können deshalb auch zu den künftigen Ereignissen die sich im menschlichen Leben darbieten, gezählt werden; sie bilden aber eine Ausnahme von den übrigen Ereignissen, indem jeder Mensch auf diese mit Bestimmtheit hindeuten kann, denn welcher Mensch lebt ewig und sieht den Tod nicht. Dieser Mensch aber, der nicht von der eitlen Gegenwart befangen ist, sondern immer die ernste ihm gewiß bevorstehende Zukunft im Auge behält, gewinnt den frommen Vortheil, daß er nicht in das Netz der Sünde geräth, und verdient mit vollem Rechte „weise“ genannt zu werden. — Dieß mag die Antwort unserer Weisen gewesen sein. Derjenige ist weise der sich das Zukünftige, das heißt, das Ende eines jeden Menschen vergegenwärtiget. Denn das bloße Bewußtsein, daß sein ganzes Wesen einst in einen Ort, wo Staub, Würmer und Maden sind kömmt, daß er einst Rechenschaft vor dem König aller Könige abzulegen hat, verrammelt ihm schon jeden Weg zum Abfalle von Gott, die verführerischen Reize der Sünde blenden ihn nicht mehr, die bösen Verlockungen des Lasters sind nicht im Stande, ihn von seiner frommen Bahn abzulenken. — Mittelfst dieser Einleitung begreife ich den Grundsatz unserer Weisen in **מס' סוטה**. „Der Mensch sündigt nicht, bis er nicht von einem thörichten Wahne befallen wird.“ Der Gedanke ist so: Das Entgegengesetzte von weise ist „thöricht,“ wenn nun derjenige, der das Zukünftige sieht weise ist, so heißt selbstverständlich derjenige, der das nicht thut, thöricht. Nun ist es rein bewiesen, daß dieser Mensch, der sich eine Sünde zu Schulden kommen läßt, mag er auch vor dieser schändlichen That weise gewesen sein, dennoch in diesem traurigen Moment, wo er, uneingedenk der ernstern Zukunft, die Sünde beging, für thöricht zu erklären ist. — Ueber diese Menschen, die ihr Auge von der Zukunft abwenden, klagt, meines Erachtens, der Prophet **יחזקאל** im fünften Kapitel: „Wehe denen die das Böse gut nennen und das Gute böse u. s. w. — Wehe, die weise sind in ihren Augen, vernünftig vor ihrem Angesicht.“ — Der Prophet spricht nämlich von einer Klasse Menschen, die sich nicht an die Gesetze der heiligen Religion binden wollen, die jedwede Einschränkung und Zurückhaltung, jedes Erlaubte und Gestattete, wenn sie nur vom religiösen Standpunkte ausgehen, auf das verderblichste verabscheuen und verschrecken, die ganz nach dem bösen Dünkel ihres Herzens, ganz nach der Eingebung ihrer erzeugten Vernunftbegriffe leben und handeln. Das von der Religion für gut anempfohl-

Das Testament

des hochgelehrten und gottbegeisterten, ob seiner vorzüglich talmudischen Gelehrsamkeit
und seiner vielseitigen Verdienste allgemein berühmten und vielgefeierten

R. Simon Wiener s. A.

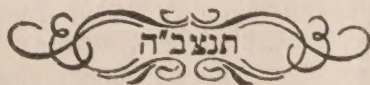
Bezirks-Rabbiner zu Lovasberény und ehemals zu St. Gróth

welcher

zum tiefsten Bedauern seiner Mitgenossen

am 27. Schebath 5631

durch den Tod vom Schauplatze seines thatenreichen Lebens abgerufen wurde.

Auf vielseitiges Verlangen herausgegeben und ins Deutsche übertragen von seinem
in tiefster Ehrfurcht stets ergebenen Enkel und Schüler

Salomon Breuer.

Preßburg, 1871.

Druck von H. Sieber's Erben.

۲۶

۱۱۱